

Moldavsko - Velká neznámá

Text: Tereza Suchánková, Foto: Boba Baluchová, Kateřina Procházková

Sympatická mladá žena ve stejnokroji nám vrací pasy a autobus konečně přejíždí hraniční linii. O pár sekund později na displeji mého Samsungu blikne zpráva Vítejte v Moldavsku. Z okýnka dálkové linky Praha-Kišiněv pozorují krajinu nové země. Země zhruba poloviční velikosti nežli Česká republika, která nese nechvalně proslulé přízvisko „nejchudší v Evropě“. I přes to, nebo spíše právě pro to, jsme se tam se spolužáky z Katedry rozvojových studií vydali na „field trip“.

Stanové městečko na cestě před sídlem vlády hýří životem, kolem postávají lidé a mávají vlajkami. Kromě té moldavské modro-žluto-červené lze zahlédnout také modrou s kruhem dvanácti hvězd. Z provizorního podia se nese hlas zkeslený skřipáním reproduktorů. Jak se dozvídáme, místní vyhnala před týdnem do ulic Kišiněva zpráva, že ze tří největších bank země zmizela v přepočtu více než miliarda dolarů. Aby se šíře korupčního skandálu dala lépe uchopit, doplním ještě, že tato částka odpovídá patnácti procentům hrubého domácího produktu země... Korupce není jediný zdejší problém. Moldavsko se potýká také například s nevyhovující sociální či zdravotní péčí.

Mezi omšelými domy nedaleko centra vede nenápadný průchod do dvora s fontánou. Právě tam se nachází rehabilitační centrum pro lidi se znevýhodněním, finančně podporované Charitou ČR. Tatiana, charismatická žena, která to tady má pod palcem, nám dělá výklad a předvádí přístroje, které by jim závidělo i leckteré rehabilitační centrum v Česku. „Nejčastějšími pacienty jsou tady starší lidé, jejichž synové a dcery odjeli do zahraničí za lepším a teď se o ně nemá kdo starat,“ poučuje nás a rozhovoří se o platech. „Doktor dostává 7 000 lei (1 moldavský lei 1 = cca 1,2 Kč), sestry dostávají dva a půl tisíce. To stěží stačí na vyžití.“ Přidává se i Olga, elegantně oděná mladá žena a místní zaměstnankyně Charity, která porovnává, jak si její příbuzní vedou v zahraničí a tady v Moldavsku. „Já sama jsem odjela do Dánska,“ vypráví, „ale nakonec jsem se rozhodla pro návrat.“

Ekonomická migrace Moldavanů probíhá jak směrem do Ruska, tak do Evropské unie. Tito lidé potom finančně podporují své příbuzné v rodné zemi. Jistě stojí za zmínku, že ačkoliv Moldavsko není členem Evropské unie, spousta Moldavanů se dostává na evropský pracovní trh zcela legálně, a to díky rumunskému pasu, na který má nárok až třetina moldavské populace.

Přišel čas opustit hlavní město Kišiněv a prozkoumat i další regiony. Maršrutka poskakuje po hlavním tahu na jih a řidič se občas s větším úspěchem, občas s menším, vyhýbá dírák v cestě. Že není uvnitř dost sedadel? Nevadí, někdo holt musí sedět na židli. Cestou nás zastavuje policejní hlídka. Kam že ten řidič veze skupinku Čechů? Do Gagauzsku? Směje se policajt. Ano, opravdu se jedeme podívat do této autonomní oblasti, kde lidé mluví turkickým jazykem Gagauzštinou, poté Ruštinou a jenom malý zlomek z nich ovládá také Rumunštinu, která je oficiálním jazykem Moldavska.

Po několika hodinách natřásání se blížíme k cíli – k vesničce Vulcanești. Přesněji řečeno je našim cílem místní škola. Tatiana, učitelka dějepisu zde vede místní akční skupinu dobrovolníků z řad studentů, kteří se snaží zlepšit prostředí obce. Na jejich aktivity přispívá mimo jiné také Česká republika. Paní učitelka Tatiana nám vysvětluje, co skupina dělá. „Zrovna včera jsme odstraňovali horní vrstvu půdy kvůli resanaci.“ Následně nás dobrovolníci učí místní taneček. Pletu nohy jednu přes druhou, a když mám pocit, že už mi to jde, hudba končí. A s ní i naše návštěva. Setkání ve mně zanechalo hluboký dojem. Tolik entuziasmu se zkrátka nevidí jen tak.

Vrtá Vám hlavou, proč si skupina studentů z Olomouce v doprovodu tří členů profesorského sboru vybrala právě Moldavsko? Není tu moře, nejvýše položený bod dosahuje pouze směšných čtyř set

metrů a ani známými místy rozhodně neoplývá. Podle dat Světové banky přijede ročně do Moldavska jen něco přes 11 tisíc turistů. (Do České republiky jich zavítá za stejné období kolem devíti miliónů). Ona skupinka studentů pochází z Katedry rozvojových studií Univerzity Palackého a Moldavsko je pro ně speciální, neboť se jedná o prioritní zemi České Republiky (a taktéž Slovenska) pro zahraniční rozvojovou spolupráci. Exkurzi finančně podpořila Česká rozvojová agentura v rámci Evropského roku rozvoje.

Maršrutka nás veze na sever podél klikatícího se Dněstru. Na druhém břehu se už rozkládá Podněstří, prakticky nikým neuznávaný stát. Dovídáme se, že od konfliktu na počátku 90. let až doposud jsou v tomhle státečku přítomné ruské jednotky a Rusko tady vyplácí štědré penze. My se dovnitř bohužel nepodíváme, času je málo a kontroly na podněsterské hranici by se mohly nepříjemně protáhnout.

Zastavujeme devadesát tři kilometrů od Kišiněva v městečku Telenești. Místní se zde živí hlavně zemědělstvím – pěstují kukuřici, pšenici, slunečnice – průmysl zde prakticky neexistuje. „Ještě v roce 2006 to bylo jedno z nejhudších míst, například voda tekla pouze 4-6 hodin denně“, vypráví nám zdejší starosta Vadim Lelic, usměvavý čtyřicátník. Od nástupu do funkce v roce 2007 dokázal s pomocí UNDP (Rozvojový program OSN) vybudovat vodovodní potrubí či svoz odpadu a jeho obec teď slouží jako vzor těm okolním. „Pro příští volební období bych chtěl jako prioritu vybudovat zelený park“, svěřuje se nám ještě.

Až docela na severu země se při břehu Dněstru rozkládá městečko Soroca. Čím že je zvláštní? Stačí vyjít do kopce a člověk se dostane mezi extravagantní domy cikánských baronů, některé zdobené antickými sloupy a sousoším, jiné podivnými moderními kopulemi. „Chcete se podívat na Bílý dům?“ nabízejí nám dva kluci, kteří převzali roli průvodců. Před honosnými sídly u prašné hliněné cesty vysedávají starší ženy v různobarevných šátcích, jedna z nich nám za pár lei nabízí věštění z ruky. S díky odmítáme a sestupujeme zpět k řece.

To, co v Moldavsku nelze opomenout, je víno. Za tímto důležitým exportním artiklem se vydáváme do vinného sklepa v Mileștii-Mici, který je zapsán na seznamu světového dědictví UNESCO. V labyrintu chodeb je nutno pohybovat se v maršrutce, jelikož jejich celková délka činí 200 kilometrů (a je tedy nejdelší na světě). Místní průvodkyně nás informuje, že se původně jednalo o vápencový důl. Za sovětských dob se zde prý sváželo nejlepší víno z dalekého okolí. Procházíme bludištěm kukaní plných lahví archivního vína, některé se prý prodávají po tisíci eurech za kus.

Tímto naše moldavské dobrodružství končí, do kufrů balíme nakoupená vína a hurá zpátky domů. Zpětně vzato mě výprava obohatila ve dvou směrech. Viděla jsem, jak v realitě fungují projekty rozvojové spolupráce ČR v Moldavsku. A uvědomila jsem si, že bez ochotných a schopných místních lidí by měly jen malou šanci na úspěch. Místní aktivní lidé, které jsme měli tu čest potkat, mě v mnohém inspirovali. Škoda jen, že jich není více také u nás.